

Szőke Richárd Rajmond

Az Egységes Párt 1922-es berettyóújfalvai kampánya*

Az 1921 és 1931 között fennálló Bethlen-éra egyik legjelentősebb politikai csatározása volt az 1922-ben megrendezett nemzetgyűlési választás, hiszen ezt követően kaphatott szabad utat a bethleni konszolidáció kibontakozása. Ennek okán a kormányzat nem bízta a véletlenre a választások eredményességét, rendszerszintű változtatások eszközölése mellett számottevő erőforrást összpontosítottak a kormánypárti jelöltek parlamentbe juttatásához. A kampány – vagy ahogy a kortársak nevezték, a korteskedés – alapjait főleg a személyes jelenlét és a média jelentette, de akár jogilag és erkölcsileg megkérdőjelezhető módszerek is szerepelhettek a siker receptjében egy-egy jelöltnél.

Berettyóújfalu már a dualizmus időszaka alatt is a róla elnevezett választókerület székhelyeként működött. Az említett helység mellett Berettyószentmárton, Csökmő, Darvas, Esztár, Furta, Gáborján, Hencida, Pocsaj, Szentpéterszeg, Újiráz, Váncsod, Vekerd és Zsáka községek alkották a körzetet a világháborút megelőzően. Berettyóújfalu minden tekintetben kitűnik e 14 település közül, a legnagyobb lélekszámú nagyközségként fokozatosan vált inkább regionális központtá, köszönhetően a közigazgatásban és az igazságszolgáltatásban betöltött szerepkörének.

Jelen tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy a berettyóújfalvai választókerületben miként zajlott az Egységes Párt kampánya, és hogyan illeszkedik ez az eseménysorozat a kormánypárt országos választási készülődésébe.

Politikai légkör

A történelmi Bihar vármegye megszűnésének és Nagyvárad elvesztésének következtében akarva-akaratlanul Berettyóújfalura hárult a csonkán maradt vármegye megyeszékhelyi szerepének betöltése. E döntésben közrejátszott az is, hogy a település számos alkalmat megragadott a városi státusz elnyerésének érdekében, de ezek nem bizonyultak célravezetőnek. A trianoni békeszerződés által kialakult új helyzet sem tette lehetővé a berettyóújfalvaiak régi vágyát, ennél fogva nagyközségként kellett helytállniuk a központi feladatok ellátásában, Bihar újjáépítésében.¹

Az impériumváltások súlya alatt összeroskadt politikai élet hamar talpra állt a nagyközségben. Az 1920-ban tartott nemzetgyűlési választások első turnusának lebonyolítását a román megszállás még nem tette lehetővé a tiszántúli területeken, így erre csak később, június-júliusban került sor. Külön belügyminiszteri rendelet szabályozta a berettyóújfalvai választás időpontját, amelyet 1920. június 27-ére tűztek ki.² Az első forduló során már a mandátumok többségét megszerző két nagy párt, az Országos Kisgazda- és Földműves Párt és a Keresztény Nemzeti Egység Pártja indított jelölteket a vizsgált kerületben.³

* A tanulmány az NKA Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégiuma által támogatott „A berettyóújfalvai járás Bihar vármegye egykori történetiségének feldolgozására Interdiszciplináris kutatás, tanulmányok, monográfia, konferencia megvalósítására.” című, 650132/00014 azonosító számú pályázat keretében készült.

¹ Bagdi 2021. 10–16.

² Belügyi Közlöny 1920. 761.

³ Püski 2009. 73–74.

A kisgazdapárti színekben induló Szilágyi Lajos⁴ nem volt ismeretlen a bihariaknak, hiszen Berettyóújfalu szülöttjeként 1916-ban egy időközi választáson már elnyerte kerülete bizalmát, 1920 áprilisában pedig a vármegye főispán-kormánybiztosává nevezték ki.⁵ Utóbbi pozíciójából saját kérésére mentették fel, hogy képviselőjelöltként indulhasson a választáson, ellenfele Rignáth Béla, egy Hunyad vármegyéből menekült jegyző volt.⁶ A választópolgárok kifejezték akarataikat és újra Szilágyit juttatták a nemzetgyűlésbe.⁷

Az 1920. február 16-án összegyűlt nemzetgyűléshez a tiszántúli körzetek újonnan megválasztott képviselői később csatlakoztak.⁸ A KNEP és az OKGFP koalíciós kormányát előbb Simonyi-Semadam Sándor vezette, majd 1920 júliusában Teleki Pált nevezte ki miniszterelnökké a kormányzó, a sokak által remélt konszolidáció azonban még váratott magára. A két nagy párt bár számbeli szempontból többségnek minősült, instabilitásuk miatt nem képezhette tartósan a rendszer alapját. Árulkodhatott a pártfegyelem gyengeségéről a képviselők nem ritkán előforduló pártváltása is,⁹ melyet az is bizonyít, hogy 1921-ben Szilágyi több társával együtt elhagyta pártját és pártonkívüli ellenzékiként folytatta parlamenti munkáját.¹⁰

A nemzetgyűlés és a kormány egyik legnagyobb kihívásának a királykérdés számított.¹¹ E vitában a legitimisták és a szabad királyválasztók ütköztették érveiket és akarataikat, de pattanásig csak akkor feszült a helyzet, mikor IV. Károly 1921 húsvétján az első királypuccs néven ismert események során megpróbálta visszaszerezni a magyar trónt. A sikertelen restaurációs kísérlet Teleki Pál miniszterelnöki pozíciójába került, lemondása után a kormányrudat gróf Bethlen István vette át, akinek 1921 októberében szintén szembe kellett néznie a pozícióját újra elfoglalni kívánó királlyal. A KNEP szinte teljesen ellehetetlenült IV. Károly második visszatérése után, így a miniszterelnök mihamarabb egy erős, egységes kormánypártot szeretett volna maga mögött tudni, amely a nemzetgyűlés két évre szóló lejártaához közeledve egyre inkább megoldandó feladatnak számított.¹²

1922. február 16-án a parlament feloszlott, nem sokkal később a pártok elkezdtek készülődni a választásokra. Szilágyi Lajos saját, Berettyóújfaluban megjelenő lapjában, a Bihari Újságban jelentette be, hogy ismét megmérkőzik a berettyóújfalui mandátumért, azonban ezúttal pártonkívüli ellenzékiként, de a korábban is magáénak vallott kisgazdaprogramot képviselve. Kihívója ekkor még nem akadt.¹³ Mindeközben megszületett az új választójogi rendelet, amit Bethlen rendeleti úton léptetett érvénybe, és számottevően

⁴ 1882. június 19-én született Berettyóújfaluban. Katonai tanulmányait a Ludovika Akadémián végezte, jogi végzettséget a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen szerzett. 1911-ben a vezérkarhoz osztották be, és császári és királyi kamarási méltóságot kapott. 1914-ben nyugdíjaztatta magát és elindította a Külügy-Hadügy című katonai szaklapot, majd 1916-ban az Isonzó-front egyik tábori zászlóalj parancsnokává osztották be, és ugyanebben az évben a berettyóújfalui választókerület mandátumát nyerte el a Nemzeti Munkapárt jelöltjeként. A proletárdiktatúra alatt fogházba került, a Tanácsköztársaság bukása után pedig tevékeny részt vállalt mind az Országos Kisgazda- és Földműves Párt megszervezésében, mind Bihar vármegye újjáépítésének munkálataiban. Lengyel–Vidor 1931. 287–288.

⁵ Nyakas 1981. 313.

⁶ Gura-Dobra 1922. 2. Vö.: Piskáros 1922. 2.

⁷ Hubai 2001. 25.

⁸ Szilágyi Lajos és a parlament második turnus alatt megválasztott képviselői 1920. július 22-én vettek részt először ülésnapon. Nemzetgyűlési Napló, 1920–1922. A Nemzetgyűlés 69. ülése. 4.

⁹ Püski 2019. 385.

¹⁰ Kormányzópárt 1921. 1–2. Lásd még: Lengyel–Vidor 1931. 287.

¹¹ Veszprémy 2021. 187.

¹² Püski 2009. 74–77.

¹³ Felhívás 1922. 1.

korlátozta a választójogosultság kritériumait. A titkos szavazás csak Budapesten, a „budapestkörnyéki” körzetekben és a törvényhatósági jogú városokban maradt meg, vidéken visszatért a dualizmusban használt nyílt szavazás gyakorlata.¹⁴

A vitás megítélésű választójogi reformot nem sokkal később a választókerületek átalakításáról szóló rendelet követte. Az ország területvesztése tette indokolttá főként a határmenti részeken a módosítást, Bihar vármegyében is a 12 választókerületből mindössze 8 maradt a trianoni határokon belül. A berettyóújfalui körzet területi egysége változatlan maradt az előző választások során alkalmazott viszonyokat tekintve, azonban számos választókerület elvesztette székhelyét, választóközösségének többségét. Ebből kifolyólag határozott úgy a rendelet, hogy a csonkán maradt körzeteket a szomszédos kerületekből kell kiegészíteni úgy, hogy a választásra jogosultak létszáma elérje a kétezer főt. A vizsgált választókörzet a rendeletnek köszönhetően 13 településsel, Váncsod községet a szalárdi körzethez csatolva, a vármegye legnagyobb választókörzeteként működött tovább.¹⁵

Pártalapítástól a jelöltállításig

Bethlen István új lendületet jelentett a nagy, egységes, konzervatív párt létrehozásának megvalósításában. A legitimitástól való eltávolodás a kisgazdák felé sodorta az erdélyi grófot és körét. A kormányfő az őt követő disszidens képviselőtársaival 1922. február elején belépett a Nagyatádi Szabó István vezetése alatt működő Kisgazdapártba, azonban a párt vezetői továbbra is a kisgazdapártiak közül kerültek ki, Bethlennek belülről kellett ösztönöznie a saját igényeinek megfelelő átalakulást. Külsőségekben is jelezni kívánták a változást, ezért a párt felvette a Keresztény-Keresztyén Kisgazda, Földműves- és Polgári Párt nevet, ami helyett az Egységes Párt elnevezést használták már a kortársak is.¹⁶

Az Egységes Párt megalakulása után kezdetét vette a helyi pártegységek megalakítása. Mindenképpen új szervezetek létrehozását szerette volna a párt vezetősége, így azokon a településeken sem a Kisgazdapárt alkotta az új szerveződés alapjait, ahol egyébként korábban működtek.¹⁷

Bihar vármegyében elsőként az Egységes Párt berettyóújfalui szervezete alakult meg 1922. március 1-jén. Alapját a helyi Gazdakör és a Földműves Szövetség alkották, akikhez csatlakoztak az értelmiség és az iparos-kereskedő réteg egyes tagjai. A pártgyűlés Balogh Tihamért,¹⁸ Jakab Istvánt¹⁹ és Kiss Antalt²⁰ társelnökké, dr. Magyar Sándort, Lukács

---

¹⁴ Belügyi Közlöny 1922a. 567–615.

¹⁵ Belügyi Közlöny 1922b. 751.

¹⁶ Püski 2014. 61.

¹⁷ Sipos 2014b. 329.

¹⁸ Tályai és kiskéri Balogh Tihamér 1870-ben született Berettyóújfaluban. Nagyvárad tanulóévei után Eperjesen és Budapesten dolgozott jogászként. Berettyóújfalu egyetlen ezer holdnál nagyobb birtokán gazdálkodott. 1910-ben a Kossuth-párt, majd 1913-ban a Függetlenségi és 48-as Párt támogatásával indult a választásokon a berettyóújfalui mandátumért, de mindkét esetben alulmaradt. Személyi adattár 1938. 6–7.; Nyakas 1981. 306.; Budapesti Hírlap 1913. 4.

¹⁹ Jakab István 1872-ben született Berettyóújfaluban. 1900 és 1907 között a járásbírószolgálatában állt, 1912-ben községi képviselő, 1920-ban törvénybíró lett. 1901-től kezdve önállóan gazdálkodott is. Személyi Adattár 1938. 60–61.

²⁰ Dr. Kiss Antal 1882-ben született Bihartordán. Budapesten szerzett fogorvosi képzést, több éves külföldi tartózkodása során pedig szakmai gyakorlatot. 1908-ban nyitotta meg Berettyóújfalu első fogászrendelőjét,

Lajost, Kinter Mihályt, Tikász Istvánt, Erdős Edét és Uhlarik Ferencet alelnökké választotta meg, szemmel tartva a társadalmi sokszínűséget a frissen alapított pártszervezetben. Ugyanezen gondolatiság okán a kisgazdák és földművesek közül 20 tagot, míg az értelmiség, valamint az iparosok és kereskedők közül 10-10 tagot választottak az intézőbizottságba. Ügyvezetőként dr. Bölöny Andor²¹ és Brózik Dezső²² segítette az új párt munkáját.²³ Utóbbi személy a helyi Bihar Népe című lapnál is tevékenykedett ekkoriban, amikor az újság a függetlenségét feladva a megalakult pártszervezet kötelékébe lépett.²⁴

Az 1922. március 8-án rendezett pártértekezletnek a Gazdakör adott otthont, és a pártlap beszámolója szerint a berettyóújfalui mellett a már megalakult Bihar vármegyei községi pártszervezetek is részt vettek az egyeztetésen. A tanácskozás eredményeként született meg a Nagyatádi Szabó Istvánt képviselőjelöltté felkérő határozat,²⁵ ám a kisgazdavezér a jól bevált helyen, a Somogy vármegyében található nagyatádi körzetben szállt versenybe a parlamenti mandátumért, fejtörést okozva az országos intézőbizottságnak, kit jelöljenek Szilágyi Lajos ellen Biharban.²⁶

A hivatalos narratíva szerint április 11-én a berettyóújfalui választókerület pártküldöttsége Balogh Tihamér vezetésével Budapestre utazott az Egységes Párt központjába, hogy felkérje Görgey József²⁷ szolgálaton kívüli huszárszázadost, aki örömmel vállalta a jelöltséget. Ezt követően a küldöttség tiszteletére pártvacsorát rendeztek, melyen részt vett Nagyatádi Szabó István, Gömbös Gyula, Mayer János, Rácz Sándor és „számosan a párt tagjai közül”.²⁸ Az este során felszólalt Gömbös Gyula, Nagyatádi Szabó István és Mayer János, akik támogatták Görgey jelöltségét, végül maga az újdonsült jelölt ragadta magához a szót, és éjszakába nyúlóan tárgyaltak a kerület ügyeiről.²⁹

Érdemes megemlíteni, hogy a Pesti Napló már április 8-án arról számolt be, hogy Görgey József lesz a hivatalos jelöltje a kormánypártnak a bihari körzetben, és nehéz küzdelmet jósoltak Szilágyival szemben.³⁰ A Magyarország című lap tudósítója is felhívta a figyelmet arra, hogy a fővárosban megtartott pártvacsorán a berettyóújfalui küldöttség

és a világháborút tábori kórházakban szolgálta végig. Sport iránti szenvedélyének köszönhetően szerepe volt Belgrád első labdarúgócsapatának létrejöttében, valamint az 1911-ben alakult Berettyóújfalui Sport Egylet alapító tagjaként is ismert. Bagdi–Török 2021. 57. 19. számú lábjegyzet.

²¹ Dr. Bölöny Andor ügyvédként praktizált Berettyóújfaluban, később Bihar vármegye táblabírói főügyési pozícióját töltötte be. 59 évesen hunyt el 1936 áprilisában. Bölöny 1936. 2.

²² Brózik Dezső 1884. szeptember 29-én született Turócligetben. Tanulmányait Selmecbányán, a znióváraljai állami tanítóképzőben végezte. 1905-től kezdve a berettyóújfalui önálló gazdasági népiskolánál dolgozott, mint szaktanító, 1912-től pedig az iskola igazgatójaként ismerhették. Első cikkei a Gazdasági Népiskola című lapban jelentek meg, később a Berettyóújfaluban megjelenő Sárrét, Bihari Újság és Bihar Népe című lapokba is publikált. Török 2008. 30.

²³ Zászlóbontás 1922. 2.

²⁴ Fejléc 1922. 3.

²⁵ Értekezlet 1922. 3.

²⁶ Passzivitás 1922. 1.

²⁷ Görgey József 1886-ban született Debrecenben. Szülővárosában, Székesfehérváron és Budapesten végezte iskolai tanulmányait. Katonai kiképzése a Ludovika Akadémián zajlott, ahol 1906-ban avatták tiszté. A háború során századossá nevezték ki és érdemeiért többször is kitüntették. A kommun alatt Szegeden tartózkodott Horthy Miklós mellett, és három éven át a kormányzó szárnysegédje volt. Lengyel–Vidor 1931. 119–120.

²⁸ MTI, Napi hírek. 1922. április 11.

²⁹ Küldöttségünk 1922. 1.

³⁰ Ingerültség 1922. 1.

a „választókerület megkérdése nélkül” az intézőbizottság által napokkal korábban kinevezett személyt kérte fel a jelöltség elfogadására.³¹

A kampány jellegéről

A korszakban a népgyűlést tartották az elsőszámú kampánytevékenységnek, melyekről a sajtó útján is beszámoltak rövidebb-hosszabb cikkekben, ezáltal több választópolgárhoz juthattak el a jelöltek üzenetei.³² Érdeemes azonban megjegyezni, hogy a hírlapok feladata nem feltétlenül a tájékoztatás volt, hanem bizonyos jelöltek jobb, vagy esetleg rosszabb színben történő feltüntetése. A vizsgált körzetben megfigyelhető, hogy a Bihar Népe a szavazáshoz közeledve egyre inkább a választásoknak rendelte alá saját működését, és Szilágyi Lajos fellépését erősen kritizáló, valamint a kormánypárt bihari jelöltjeit támogató írások láttak napvilágot nagyobb számban.³³

Ezt nem szabályozta külön rendelkezés, az egyébként is hatályban lévő sajtójogi törvény vonatkozott a kampány időszakára. Nem mondható el ugyanez a politikai gyűlésekről, amit a kormány nemcsak korlátozott bizonyos mértékben, de folyamatos ellenőrzés alatt is tartott. Ezen kampányesemények engedélyköteles rendezvényeknek számítottak, és a hatóságok olykor visszaéltek hatalmukkal az ellenzékiekkel szemben, és betiltották gyűléseiket.³⁴ Országosan három esemény kapcsán tiltottak meg mindennemű gyülekezést: IV. Károly halála alkalmából április 1. és 21. között,³⁵ május 1-jén a munkások szervezkedésének akadályozása miatt,³⁶ és május 22-től június 13-ig a kampánycsend korabeli megfelelőjének, a néma hét intézményének köszönhetően.³⁷

A kormánypárt kampányát országos szinten Gömbös Gyula volt hivatott levelezni ügyvivő-alelnöki feladatköréből adódóan.³⁸ A főispánokon keresztül neki jelentettek a járási főszolgabírók, akiket olykor a választás időtartamára a kormány a saját, megbízható embereire cserélt le.³⁹ Ekképpen Fráter László berettyóújfalui főszolgabírót a választás időtartamára szabadságolták, Nadányi Jánost pedig ideiglenesen áthelyezték. Az akkor újonnan kinevezett főispán, Balásházy Iván⁴⁰ előbbi helyére Czeglédy Domokost, utóbbi helyére Végh Józsefet választotta.⁴¹

A főszolgabíró és a hatóság köteles volt az ellenzéki gyűléseken részt venni és részletesen beszámolni az ott elhangzottakról, valamint félbe is szakíthatták a beszédet, ha megítélésük szerint az elmondottak izgatólag hatottak a megjelent tömegre.⁴² Így próbált

---

³¹ Kossuth-párt 1922. 2.

³² Ignác 2014. 69.

³³ A Bihar Népe című sajtótermék májustól júniusig átvált az addigi heti egyről a heti két lapszámra, mozgósítva ezzel a választópolgárokat. Hírek 1922. 3.

³⁴ Ignác 2014. 67–68.

³⁵ Belügyi Közlöny 1922b. 765. Lásd még: Belügyi Közlöny 1922c. 982.

³⁶ MNL HBML IV.406.b. 81. d. 2981/1922. Lásd még: Népszava 1922. 2.

³⁷ Belügyi Közlöny 1922d. 1109.

³⁸ Vonyó 2018. 191–193.

³⁹ Paksy 2010. 99.; Taschek 2018. 58.

⁴⁰ Az addigi főispánt, dr. Kováts-Nagy Sándort saját kérelmére felmentették szolgálatai alól, hogy részt vehessen az 1922. évi nemzetgyűlési választásokon a Bihar vármegyei cséffai választókerületben. Helyére március 2-án az addigi főszolgabírót, Balásházy Ivánt nevezték ki. Belügyi Közlöny 1922e. 631.

⁴¹ Távirat 1922. 1.

⁴² Ignác 2014. 68.

előnyre szert tenni az Egységes Párt, amikor utólagosan betiltották Szilágyi május 21-re (tehát az utolsó kampánynapra) tervezett gyűléseit korábbi beszédeinek tartalma okán, illetve ugyanerre hivatkozva mozgási szabadságát Berettyóújfalura korlátozták és eljárást indítottak ellene.⁴³

A kampányban nagy hangsúlyt kaptak a különböző kortesdalok is, ezt a módszert országszerte alkalmazta mind a kormánypárt, mind az ellenzék. Leggyakrabban a Kossuthnóta vagy más magyar népdal dallamára írt verseket használták a választópolgárok megnyerésére, ezeket nyomtatott vagy kézírásos formában terjesztették.⁴⁴ Minden bizonnyal a berettyóújfalui választási küzdelem során is előszeretettel alkalmazták e módszert, azonban a vizsgált körzetből jelenleg nem ismerünk teljes egészében fennmaradt kortesnótát. Mindössze egy Görgey-párti mű egy versszaka maradt ránk a Bihari Újság egy választások utáni beszámolójának köszönhetően: „Nagy bánata lesz az egész Herpálnak / Mert Szilágyit megbuktatjuk vasárnap. / Úgy kell neki tanuljon az ebadta! / Nagyatádit, Nagyatádit csúfosan megtagadta!”⁴⁵

Mindezek mellett a plakátok és röpiratok kiragasztásának lehetőségeivel is élhettek a pártok, azonban ez az eszköz jelentős anyagi hozzájárulást követelt meg. Továbbá a falragaszok használata is engedélyhez volt kötve, ezzel is visszaélhettek közigazgatási szinten, hiszen az engedély nélkül közzétett politikai tartalmakat a hatóságoknak el kellett távolítaniuk.⁴⁶ Szilágyi Lajos saját orgánumban jegyezte meg, hogy Görgey József plakátjaival már találkozhattak a berettyóújfalui választópolgárok, saját hiányosságát azonban egyszer anyagi okokkal,⁴⁷ másszor az engedély hiányával magyarázta.⁴⁸ Azt is az ellenzéki jelölt említette meg, hogy a választókerületében található kormánypárti plakátokon Nagyatádi aláírásával próbáltak meg hatással lenni a szavazókra, ahogy a Tiszántúlon máshol is.⁴⁹

A választókerület gyűlései

Sajtóforrások útján megállapítható, hogy 24 politikai gyűlésen vett részt Görgey József a berettyóújfalui kerületben, ám ezek nagy részén más országosan ismert vagy környékbeli politikussal együtt jelent meg. A vizsgált adatokból látható (1. táblázat), hogy Újírás és Vekerd településekre, mint a körzet legkisebb választóközönségével rendelkező községeire⁵⁰ nem látogatott el a kormánypárti jelölt, ugyanakkor Berettyóújfalu kitüntetett szerepe e tekintetben is megfigyelhető, a megyeszékhelyen zajlott a legtöbb gyűlés.

Megtörve a szokásokat, Görgey nagyközönség előtti bemutatkozása nem a választókerület központjában történt, hanem Berettyószentmártonban április 30-án. A legtöbb község kétszer is élvezhette Horthy volt szárnysegédjének vendégeskedését, először április végén-május elején, majd másodszor május közepén.

---

⁴³ MNL HBML IV.406.b. 83. d. 4491/1922. Lásd még: Utolsó hét 1922. Vö.: Eljárás 1922. 2.

⁴⁴ Mester 2010. 20.

⁴⁵ Kortesnóták 1922. 1.

⁴⁶ MNL HBML IV.406.b. 136. d. 2769/1925.

⁴⁷ Plakátok 1922. 2.

⁴⁸ Hogyan 1922. 4.

⁴⁹ Jogfosztás 1922. 1. Vö.: Nagyatádi 1922. 1.

⁵⁰ MNL HBML IV.403. 17–19. k. Képviselőválasztói névjegyzékek. 1922.

Települések	Kampánygyűlések száma
Berettyószentmárton	2
Berettyóújfalu	5
Csőkmő	2
Darvas	2
Esztár	2
Furta	2
Gáborján	2
Hencida	2
Pocsaj	1
Szentpéterszeg	2
Újiráz	0
Vekerd	0
Zsáka	2
Összesen	24

1. táblázat. Görgey József kampánygyűléseinek száma településekre lebontva.⁵¹

Görgey előlete, munkássága a berettyóújfalui választókörzetben nem volt ismeretes, ezért is látott napvilágot több életrajzi adatot tartalmazó cikk a berettyóújfalui pártújság hasábjain,⁵² valamint ez lehetett az oka annak is, hogy a jelölt több kormánypártival együtt látogatott el a bihari településekre (2. táblázat). Ezen politikusok azonban maguk is jelöltként szerepeltek más körzetekben, így a szavazás közeledtével Görgey mellől egyre inkább eltűntek a prominens személyek, akik saját kampányukat is aktívan szervezték. Kivételnek tekinthető Berky Gyula, a sarkadi kerület képviselőjelöltje, aki még az utolsó lehetséges kampánynapon is Görgey társaságában tűnt fel a berettyóújfalui zárógyűlésen, de ez nem csökkentette körzetének lojalitását, sikerült neki a mandátumszerzés.⁵³

Görgey kampányában részt vevő politikusok	Kampánygyűlések száma
Patacsy Dénes	12
Gömbös Gyula	1
Berky Gyula	3
Berky Gyula és Mayer János közösen	1
helyi pártvezetőkkel	7
Összesen	24

2. táblázat. Görgey József kampányában részt vevő politikusok kampánygyűléseinek száma.⁵⁴

⁵¹ A Bihar Népe című hírlap 1922. május 7. és május 28. közti cikkei alapján.

⁵² Görgey 1922. 2. Lásd még: Nyílt levél 1922. 20.

⁵³ Hubai 2001. 34., 41.

⁵⁴ A Bihar Népe című hírlap 1922. május 7. és május 28. közti cikkei alapján.

A választások kiírása után⁵⁵ néhány nappal Patacsy Dénes volt hadügyi államtitkár látogatott el Biharba április 30. és május 4. között. Nem tétlenkedett az Egységes Párt, már az első napokban sor került a bemutatkozásra a kerület közel valamennyi településén. Patacsy 11 községben ajánlotta Görgey Józsefet a választópolgárok figyelmébe. Berettyóújfaluban május 4-én két alkalommal is tartottak beszédet, először délelőtt 11 órakor a Kossuth téren nagyközönség előtt, majd este 7 órakor a Gazdakörben.⁵⁶

Bethlen István tiszántúli kampánykörútjára május 7-én került sor, a kormányfővel együtt utazott Nagyatádi Szabó István és Gömbös Gyula is. Kismarján és Derecskén még együtt kampányoltak a politikusok a kormánypárt jelöltjei mellett, azonban a következő állomásra, Debrecenbe Gömbös már nem tartott a miniszterelnökkel.⁵⁷ Az ügyvivő-alelnök a derecskei fórum után az ottani jelölt, Zsilinszky Endre társaságában a berettyóújfalui Lisztes-féle vendéglőbe látogatott, ahol csatlakozott hozzájuk Görgey József, és a helyi Iparoskör tagjaival találkozottak.

Gömbös az itt megjelenteknek mind a berettyóújfalui, mind a derecskei jelöltet ajánlotta, akik bár megjelentek a fajvédő oldalán, nem szólaltak fel. „*Kedves kötelességemnek tartom e helyen két barátomat ajánlani.*” – idézte a politikus szavait a Bihar Népe. A három kormánypárti korábban is jó kapcsolatot ápolt egymással, már az 1919. január 19-én megválasztott MOVE-vezetőségben is együtt képviselték a szervezetet.⁵⁸ Az alig több, mint egy órás fogadáson csak az Iparoskör tagjai voltak jelen, majd a szónok és kísérete a vasútállomás felé vette az irányt, hogy Bethlen különvonatát üdvözölhessék.⁵⁹

Berky Gyula, a már említett sarkadi képviselőjelölt három esetben egyedül tűnt fel Görgey mellett Gáborján és Berettyóújfalu településeken,⁶⁰ egyszer pedig Mayer János földművelési miniszter oldalán Csökmőn. Az bizonyos, hogy Mayer még egy berettyóújfalui kampányeseményre is hivatalos volt, de erre hirtelen távozása miatt már nem került sor. A sajtóban eltérő okokkal magyarázták a miniszter váratlan elutazását, a Bihar Népe szerint halaszthatatlan ügye támadt Budapesten,⁶¹ míg az ellenzéki Bihari Újság az összegyűlt tömeg alacsony létszámát jelölte meg ennek indokaként.⁶²

Nívós partner nélkül 7 településen jelent meg Görgey József, ahol csak a helyi párt-szervezetek vezetőivel együtt tartotta meg programbeszédeit. Ezen gyűlések május 14-én kerültek megrendezésre Zsáka, Darvas, Furta, Szentpéterszeg, Esztár, Hencida és Berettyószentmárton községekben.⁶³

Kampányzáró rendezvénynek tekinthető az utolsó, május 21-i gyűlés, amelyet az Egységes Párt tartott Berettyóújfaluban, ahol ismételten Berky Gyula szólalt fel Görgey mellett. Az esemény nem zajlott kimondottan nyugodt körülmények között, ugyanis „*ez alkalomra mozgósított, nagyrészt boltrészeg emberek*” kommunista hangvételű bekiabálásokkal zavarták meg a sarkadi jelölt szózatát.⁶⁴ Ezt az ellenzéki helyi lap is megerősítette, ám míg

⁵⁵ A választások megtartásáról április 27-én rendelkezett a belügyminiszter, melyeket május 28-tól számított 10 napon belül kellett lebonyolítani. Belügyi Közlöny 1922f. 1019.

⁵⁶ Népgyűlés 1922. 3.

⁵⁷ Sipos 2014a. 308.

⁵⁸ Dósa 1968. 476–478.

⁵⁹ Gömbös 1922. 2.

⁶⁰ Berky 1922. 1.

⁶¹ Mayer 1922. 3.

⁶² Politika 1922. 3.

⁶³ Körút 1922. 1.

⁶⁴ Programbeszéd 1922. 1.

a Bihar Népe ezen embereket Szilágyi híveinek titulálta, a Bihari Újság a kormánypárt akcióját látta az atrocitás mögött.⁶⁵

Az Egységes Párt jelöltjeinek kampányában két állandó, visszatérő elem szerepelt, ez a berettyóújfalui kerületben sem zajlott másként. A királykérdés és a Kisgazdapárt átalakulása voltak a központi gondolatok, amelyeket ugyanúgy érintettek a helyi jelöltek, mint Bethlen és Nagyatádi.⁶⁶ A vizsgált térségben tökéletesen illeszkedett ehhez a két problémakörhöz Szilágyi Lajos személye, akit legitimizmusa miatt jogosan érhettek támadások,⁶⁷ és a Kisgazdapárt cserbenhagyását is egyfajta árulásnak állította be az ellenfél.

A miniszterelnök Berettyóújfaluban

1922. május 7-én került sor a kampány legkiemelkedőbb eseményére, amikor Bethlen István tiszántúli körútja Berettyóújfalut is érintette. Ahogy az korábban említésre került, a kormányfővel tartott Nagyatádi Szabó István is, mint az Egységes Párt elnöke, hogy egységükről tegyenek tanúbizonytságot.⁶⁸

Görgey kampánygyűlései közé azonban nem sorolhatjuk ezen politikai eseményt, egyrészt mert Görgey József nem aktív szereplőként vett részt rajta, másrészt a főszolgabíró álláspontja alapján a miniszterelnök nem pártját képviselte ez alkalommal. A különleges vendégek este 6 óra 20 perckor érkeztek meg a berettyóújfalui vasútállomásra, azonban aznapra nem engedélyezték sem a kormánypárti, sem az ellenzéki jelöltnök gyűléseik megtartását sehol a választókerületben más, korábbi időpontokban sem.⁶⁹

Az egyenlő bánásmód mégis Szilágyi Lajos kampányára nézve bizonyult nagyobb szankciónak, hiszen a hivatalos állásfoglalás ellenére Bethlen, Nagyatádi és Gömbös nyíltan kiállt Görgey József mellett. Míg a pártonkívüli Berettyószentmárton, Furta, Zsáka, Darvas és Csökmő településekre látogatott volna el, addig a kormánypárti jelölt is Berettyószentmárton, Furta, Zsáka és Vekerd választópolgárai előtt mondott volna beszédet aznap, de vélhetőleg a miniszterelnök által nyújtott segítő jobb megérte számára ezt az áldozatot. Az is árulkodhatott a főszolgabíró fondorlatos döntéséről, hogy a berettyóújfalui pártelnök, Balogh Tihamér üdvözlő szavai után következtek a rangos szónokok. Az eseményen egyébként tiszteletüket tették a vármegyei apparátus prominens alakjai, Balás-házy Iván főispán, Baranyi András alispán, Czeglédy Domokos főszolgabíró, H. Pozsár István főbíró, valamint a szomszédos települések jegyzői és szomszédos körzetek kormánypárti képviselőjelöltjei.⁷⁰

A városháza előtti téren hangzottak el a nagytekintélyű politikusok beszédei. Elsőként Bethlen István szólt a megjelentekhez a pódiumról. A választójoggal kapcsolatos változtatásokkal kezdte felszólalását, ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy az egyes ember előnye helyett a nemzet előnyét kell megvizsgálni, amikor az ember élni kíván e jogával. Ezen felül a munkaképes parlament összehívásának fontosságáról beszélt, e helyen a kor-

---

⁶⁵ Vigyázzunk 1922. 2.

⁶⁶ Paksy 2010. 100.

⁶⁷ Veszprémy 2021. 190.

⁶⁸ Paksy 2010. 100.

⁶⁹ MNL HBML IV.406.b. 82. d. 400/1922.

⁷⁰ Bethlen 1922. 1–2.

mányfő bírálta az előző nemzetgyűlést, amiért az belefulladt az „örökös szűcsatákba”, valamint az ország problémáinak komolyanvételére hívta fel a figyelmet, azonban ezt nem részletezte. Magyarázatában, hogy miért fogtak össze Nagyatádi Szabó Istvánnal, az „osztályban” befejezésének szándékát jelölte meg, és a kisgazdatársadalom, mellyel összefogott, véleménye szerint a „nemzet gerincét” alkotja. Bethlen mondanivalója legvégén a választópolgárok figyelmébe ajánlotta Görgey József képviselőjelöltet.⁷¹

Ezután Nagyatádi Szabó István következett a pódiumon, aki szintén kitért az Egységes Párt létrejöttének magyarázatára. A parasztpolitikus beszédében visszaemlékezett a Kisgazdapárt megalakításának körülményeire, és kiemelte, hogy a „nemzet léte vagy nemléte” forgott kockán, mikor a kormányzásban is részt kellett venniük. Ezért kellett szerinte kitérni a kisgazdapárt kapuját és meghívni minden magyar embert, hogy megmentse az országot. Nagyatádi felelevenítette Szilágyival való kapcsolatát is, hiszen 1920-ban még szövetségesekként tűntek fel, és az akkori kampánykörút során is meglátogatta a pártelnök az átmeneti megveszékelyet.⁷² Egyrészt a békeszerződés meg nem szavazását, másrészt legitimizmusát róta fel a helyi ellenzéki jelöltnek, ezért vélte úgy, hogy olyan „katonákra” van szükség, akikben megbízhatnak, és Görgey József személye ennek állítása szerint megfelel.⁷³

A Bihar Népe és a Szózat⁷⁴ tudósítása szerint is lelkes éljenzés követte a kisgazdavezér szónoklatát, végezetül Gömbös Gyula osztotta meg gondolatait a résztvevőkkel. Kijelentette, hogy nem kíván Szilágyi Lajossal vitatkozni, ehelyett általános érvényű állásfoglalások hangzottak el. Gömbös arra buzdította a hallgatóságot, hogy ne személyek alapján, hanem program alapján adják majd le a voksukat. A múlt problémái közül a fajvédő kiemelte, hogy az osztályellentétek nem károsíthatják tovább a társadalmat, és példaként a szegények megsegítését említette. Beszédét egy olyan hasonlattal zárta, mely szerint az országnak jó mesterekre és jó munkásokra van szüksége, mesterek alatt Bethlent és Nagyatádit értette a szónok, a közönségtől pedig azt kérte, hogy munkásnak adják nekik Görgey Józsefet.⁷⁵

Mindhárom előadó fontosnak tartotta az Egységes Párt létrejöttének körülményeire, valamint a Kisgazdapárt folytonosságára fektetni a hangsúlyt, ennek oka a térségre jellemző agrárjellegű társadalmi és gazdasági berendezkedésben keresendő,⁷⁶ ez a réteg alapvetően a „csizmás képviselők” megválasztásában látta képviselőit. Az elhangzott beszédek nyíltan és burkoltan is inkább Szilágyit támadták, mintsem Görgey Józsefet magasztalták, ajánlására tekinthetünk egyfajta bevett szófordulatként.

Eredmények és összegzés

1922. május 28-án a szavazók a tettek mezejére léptek és a nyílt szavazás keretein belül fejtették ki akaratukat. Ahogy 1916-ban és 1920-ban, úgy 1922-ben is Szilágyi Lajos lett a

---

⁷¹ Szózat 1922. 7.

⁷² Bihari körút 1920. 4.

⁷³ Bethlen 1922. 1.

⁷⁴ A Szózat című lap munkatársai között találjuk Gömbös Gyulát és Zsilinszky Endrét is. Gömbös a lap tartalmába közvetlenül is beleszólt. Veszprémy 2021. 56.

⁷⁵ Bethlen 1922. 1–2.

⁷⁶ Varga 1981. 417.

berettyóújfalui mandátum birtokosa. A választásra jogosultak 59%-a élt a szavazati jogával, Szilágyi ezen szavazatok 60,4%-át szerezte meg,⁷⁷ tehát az Egységes Párt kampánya kudarcot vallott ebben a körzetben. Ám országosan kiemelkedő győzelmet aratott Bethlen pártja, a mandátumok többségét a kormánypárt szerezte meg, így a berettyóújfalui ellenzéki győzelem felértékelődött, legalábbis a liberális sajtó szempontjából.

Az Egységes Párt megalakulásakor megfogalmazott társadalmi összetételt érintő kívánalmak a bihari térségben is teljesültek, egy centralizált tömegpárt⁷⁸ jött létre az egykori Kiszgazdapártra támaszkodva, de nem azonos alapokon. A vezető pozíciókat, mint láttuk, főként a birtokosok töltötték be, de az iparosok és az értelmiség is kivették a részüket a párt működéséből. Utóbbi társadalmi csoportok azonban a lakosság csekély részét képezték, mind a „Nagy Háború” előtt és után főleg mezőgazdaságból éltek az ország ezen területén.⁷⁹ A kibővített kormányzópárt nem rendelkezett egységes ideológiával, ebből a szempontból határozottabbnak tűnt Szilágyi Lajos, aki többször hangoztatta, hogy ugyanazt a kiszgazdapárti programot képviseli, mint 1920-ban, annak ellenére, hogy kilépett a párt soraiból.

Általánosan elmondható az 1922-es választásról, hogy számos visszaélés történt, erre a nyílt szavazás újbóli bevezetése biztosította a legnagyobb lehetőséget. A kormánypárt a főbb demokratikus elveket feladva változtatta meg az egész választási rendszert, hogy pozícióit megtarthassa. Az így bevezetésre került és a helyi közigazgatáson keresztül érvénybe léptetett korlátozások Görgey kampányát kevésbé hátráltatták, ezek fő célpontja kifejezetten Szilágyi Lajos működése volt. Az ellenzéki jelölt kevesebb alkalommal tarthatta meg gyűléseit, a szavazás előtti napokban eljárást indítottak ellene, nem hagyhatta el Berettyóújfalut.

Hátrányból indult ugyanakkor Görgey József is, aki bár átlagosan napi egy kampányrendezvényt tartott, hiszen 24 nap állt elméletileg a jelöltek rendelkezésére, ez kevésnek bizonyult arra, hogy a választóközönség megismerhesse. A gyűlések dátumaiból kiolvasható, hogy valójában alig tartózkodott a választókerületben, ezért a kampányban nagy szerep hárult a sajtóra. Ennek eredményeként a helyiek szemében Görgey József egy központilag kinevezett, ismeretlen jelölt maradt, ezzel szemben a pártonkívüli jelölt már kétszer elnyerte kerülete bizalmát, a vármegye újjáépítésében is szerepet vállalt kormánybiztos-főispánként, a helyi emberek már ismerték közelebbi munkásságát, és családjának más tagjai is Berettyóújfaluban éltek.

Fontos továbbá azt is megemlíteni, hogy valóban csökkent az ellenzéki jelölt mozgásteret a kampányt illetően, de erőszakos cselekedetre nem került sor, ellentétben más kerületekkel. A szavazás eredményét az Egységes Párt elfogadta, és az 1922 júliusában összegyűlt nemzetgyűlésben Szilágyi ismét hangos kritikusa lehetett a kormánynak.

---

⁷⁷ Hubai 2001. 41.

⁷⁸ Sipos 2014b. 331.

⁷⁹ Duró 2014. 51–52.

Richárd Rajmond Szóke

The 1922 Berettyóújfalu Campaign of the United Party

After the revolutions and the Trianon Peace Treaty, political life in Hungary continued to face several challenges. This study presents the political atmosphere that resulted the 1922 National Assembly election and its results. Berettyóújfalu was one of the constituencies affected by the new national border. Lajos Szilágyi applied for a mandate as a representative here. He was considered by the public of the time to be an active opposition politician.

The United Party, led by István Bethlen and István Nagyatádi Szabó, also entered the fight for representative mandates. The ruling party exerted a lot of power to get its own candidates a mandate, as well as to obstruct the campaign of opposition politicians.

This thesis seeks the answer to the question of how the campaign of the United Party took place in the electoral district of Berettyóújfalu, and how this series of events fits into the national election preparations of the governing party...

Források

Kézírtas források

MNL HBML	Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára
IV.403.	Bihar Vármegye Törvényhatósági Bizottsága Központi Választmányának iratai.
IV.406.b.	Bihar Vármegye Alispánjának iratai. Közigazgatási iratok.

Nyomtatott források

Belügyi Közlöny 1920.	Belügyi Közlöny, 25. évf. (1920), 23. sz., 1920. június 6.
Belügyi Közlöny 1922a.	Belügyi Közlöny, 27. évf. (1922), 11. sz., 1922. március 9.
Belügyi Közlöny 1922b.	Belügyi Közlöny, 27. évf. (1922), 17. sz., 1922. április 9.
Belügyi Közlöny 1922c.	Belügyi Közlöny, 27. évf. (1922), 20. sz., 1922. április 23.
Belügyi Közlöny 1922d.	Belügyi Közlöny, 27. évf. (1922), 24. sz., 1922. május 21.
Belügyi Közlöny 1922e.	Belügyi Közlöny, 27. évf. (1922), 12. sz., 1922. március 12.
Belügyi Közlöny 1922f.	Belügyi Közlöny, 27. évf. (1922), 22. sz., 1922. május 7.
MTI, Napi hírek.	Magyar Távirati Iroda, Napi hírek, 13. kiadás. 1922. április 11.
Nemzetgyűlési Napló 1920–1922.	Az 1920. február 16-ára összehívott nemzetgyűlés nyomtatványai. Napló. IV. kötet. Bp., 1920.

Sajtóforrások

Berky 1922.	Berky Gyula volt sarkadi képviselő a berettyóújfalusi kerületben. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 23. sz., 1922. május 18. 1.
Bethlen 1922.	Gróf Bethlen István miniszterelnök, nagyatádi Szabó István és Gömbös Gyula Berettyóújfaluban. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 21. sz., 1922. május 11. 1–2.
Bihari körút 1920.	Nagyatádi Szabó bihari körútja. Magyarország, 27. évf. (1920), 136. sz., 1920. június 8. 4.
Bölcöny 1936.	Dr. Bölcöny Andor halála. Bihar, 10. évf. (1936), 16. sz., 1936. április 16. 2.

- Budapesti Hírlap 1913. A berettyóújfalusi választás. Budapesti Hírlap, 33. évf. (1913), 179. sz., 1913. július 30. 4.
- Eljárás 1922. Bűnvádi eljárás Szilágyi Lajos ellen. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 26. sz., 1922. március 28. 2.
- Értekezlet 1922. Pártunk értekezlete. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 10. sz., 1922. március 9. 3.
- Fejléc 1922. Lapunk fejlécének változása. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 9. sz., 1922. március 2. 3.
- Felhívás 1922. Felhívás a b.-ujfalui választókerület választópolgáraihoz! Bihari Újság, 3. évf. (1922), 8. sz., 1922. február 23. 1.
- Gömbös 1922. Gömbös Gyula látogatása az iparosok körében. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 22. sz., 1922. május 14. 2.
- Görgey 1922. Nemzetgyűlési képviselőjelöltünk: Görgey József. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 18. sz., 1922. április 27. 2.
- Gura-Dobra 1922. Gura-Dobra és Toporc. Bihari Újság, 3. évf. (1922), 16. sz., 1922. április 20. 2.
- Hírek 1922. Hírek. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 20. sz., 1922. május 7. 3
- Hogyan 1922. Hogyan győzött Szilágyi Lajos? Magyarország, 29. évf. (1922), 121. sz., 1922. május 30. 4.
- Ingerültség 1922. Nagy ingerültség az ellenzéken a budapesti választók összeírása miatt. Pesti Napló, 73. évf. (1922), 81. sz., 1922. április 8. 1.
- Jogfosztás 1922. Nagy felzudulás az ellenzéken az 50–60 százalékos jogfosztás miatt. Pesti Napló, 73. évf. (1922), 38. sz., 1922. április 19. 1.
- Kormányzópárt 1921. Nem lesz egységes kormányzópárt. Magyarország, 28. évf. (1921), 30. sz., 1921. február 8. 1–2.
- Kortesnóták 1922. Engedély nélkül terjesztett kortesnóták. Bihari Újság, 3. évf. (1922), 25. sz., 1922. június 22. 1.
- Kossuth-párt 1922. A Kossuth-párt a választásokon. Magyarország, 29. évf. (1922), 85. sz., 1922. április 13. 2.
- Körút 1922. Görgey József körútja kerületében. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 23. sz., 1922. május 18. 1.
- Küldöttségünk 1922. Küldöttségünk Budapesten. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 17. sz., 1922. április 20. 1.
- Mayer 1922. Mayer János miniszter és Görgey József és Berky Gyula kerületében. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 24. sz., 1922. május 21. 3.

- Nagyatádi 1922. Nagyatádi Szabó nem támogat mást Nyíregyházán, csak az egységes párt jelöltjét. Nyírvidék, 43. évf. (1922), 64. sz., 1922. március 18. 1.
- Népgyűlés 1922. Népgyűlés Berettyóújfaluban. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 19. sz., 1922. május 4. 3.
- Népszava 1922. Nem szabad május elsején gyűléseket tartani. Népszava, 50. évf. (1922), 93. sz., 1922. április 25. 2.
- Nyílt levél 1922. 1–2. Nagyatádi Szabó István nyílt levele. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 17. sz., 1922. április. 20. 1–2.
- Passzivitás 1922. Ujból kísért a passzivitás gondolata. Világ, 13. évf. (1922), 81. sz., 1922. április 8. 1.
- Piskáros 1922. Piskáros, Gura-Dobra és Toporc. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 18. sz., 1922. április 27. 2.
- Plakátok 1922. Plakátok tengere. Bihari Újság, 3. évf. (1922), 16. sz., 1922. április 20. 2.
- Politika 1922. A politika eseményei Berettyóújfaluban. Bihari Újság, 3. évf. (1922), 21. sz., 1922. május 25. 3.
- Programbeszéd 1922. Görgey programbeszéde Berettyóújfaluban. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 26. sz., 1922. május 28. 1.
- Szózat 1922. A miniszterelnök a bihari és hajdúmegyei választók között. Szózat, 4. évf. (1922), 105. sz., 1922. május 9. 7.
- Távirat 1922. Szilágyi Lajos tiltakozó távirata a belügyminiszterhez és a jogvédő bizottsághoz. Pesti Napló, 73. évf. (1922), 86. sz., 1922. április 14. 1.
- Utolsó hét 1922. Az utolsó hét eseményei. Bihari Újság, 3. évf. (1922), 21. sz., 1922. május 25. 2.
- Vigyázzunk 1922. Vigyázzunk a pártunk közé furakodó idegenekre. Bihari Újság, 3. évf. (1922), 21. sz., 1922. május 25. 2.
- Zászlóbontás 1922. Zászlóbontás. Bihar Népe, 2. évf. (1922), 9. sz., 1922. március 2. 2.

Szakirodalom

- Bagdi 2021. Bagdi László: „A világ közepe” – Berettyóújfalu vármegyeszékhelyé alakulása 1920–1928. In: A Bihari Múzeum Évkönyve XXVI. Szerk.: Sándor Mária. Berettyóújfalu, (2021). 7–52.

- Bagdi–Török 2021. Bagdi László, Török Péter: „Hazádnak rendületlenül...” Egy korszakos közzsolga ünnepi beszédének margójára. In: A Bihari Múzeum Évkönyve XXVI. Szerk.: Sándor Mária. Berettyóújfalu, (2021). 53–78.
- Dósa 1968. Dósa Rudolfné: A MOVE megalakulása és tevékenysége az 1918-as polgári demokratikus átalakulás időszakában. In: Hadtörténelmi Közlemények, 15. (1968) 3. sz. 464–485.
- Duró 2014. Duró Ferenc: „Faluváros”, avagy Berettyóújfalu kortárs percepciója a XX. század első felében. In: A Bihari Múzeum Évkönyve XVII–XIX. Szerk.: Sándor Mária. Berettyóújfalu, (2014). 51–69.
- Hubai 2001. Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza, 1920–2000. II. kötet. Bp., 2001.
- Ignác 2016. Ignác Károly: Korlátozás és ellenőrzés – választási kampányok a Horthy-korban. In: Parlamenti választási kampányok Magyarországon. Szerk.: Feitl István. Bp., 2016. 57–76.
- Lengyel–Vidor 1931. Magyar Országgyűlési Almanach 1931–1936. Ötszáz magyar élet. Szerk.: Lengyel László, Vidor Gyula. Bp., 1931.
- Mester 2010. Mester Magdolna: Kárpátaljai kortesdalok az Országos Széchényi Könyvtárban. In: Kárpátaljai Hírmondó, 6. (2010) 1. sz. 20–21.
- Nyakas 1981. Nyakas Miklós: Berettyóújfalu politikai és társadalmi élete a polgári korszakban. In: Berettyóújfalu története. Szerk.: Varga Gyula. Berettyóújfalu, 1981. 299–321.
- Paksy 2010. Paksy Zoltán: Választások Bethlen módra – 1922. In: Parlamenti választások Magyarországon 1920–1998. Szerk.: Földes György, Hubai László. Bp., 2010. 83–109.
- Püski 2009. Püski Levente: Választási rendszer és parlamentarizmus a Horthy-korszakban. In: A magyar jobboldali hagyomány 1900–1948. Szerk.: Romsics Ignác. Bp., 2009. 73–101.
- Püski 2019. Püski Levente: Végjáték és kezdet. Az első nemzetgyűlés pártstruktúrája 1922 első felében. In: Századok, 153. (2019) 2. sz. 379–401.
- Sipos 2014a. Sipos József: Bethlen, Nagyatádi és Gömbös tiszántúli 1922. májusi választási körútja és annak eredményei. In: A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve 56. Szerk.: Istvánovits Eszter. Nyíregyháza, (2014). 303–333.
- Sipos 2014b. Sipos József: Az Egységes Párt szervezése és 1922-es tavaszi kampánya. In: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Új folyam 1. Szerk.: Bárkányi Ildikó, F. Lajkó Orsolya. Szeged, (2014). 329–343.

- Személyi Adattár 1938. Bihar vármegye. (Magyar Városok és Vármegyék Monografiája XXV.) II. rész. Szerk.: Nadányi Zoltán. Bp., 1938.
- Taschek 2018. Taschek Zoltán: Az 1922. évi nemzetgyűlési választások Sopronban. In: Múltunk – politikatörténeti folyóirat, 63. (2018) 1. sz. 50–86.
- Török 2008. Török Péter: Két életrajz Gulyás Pál gyűjteményéből – Bölöni Bakó Zoltán, Brózik Dezső. In: Rálátás. Zsákai helytörténeti – honismereti, kulturális tájékoztató, 9. (2008) 4. sz. 28–33.
- Varga 1981. Varga Gyula: Berettyóújfalu gazdaságnéprajza a két világháború között. In: Berettyóújfalu története. Szerk.: Varga Gyula. Berettyóújfalu, 1981. 417–431.
- Veszprémy 2021. Veszprémy László Bernát: 1921. A Horthy-rendszer megszületésének története. Bp., 2021.
- Vonyó 2018. Vonyó József: Gömbös Gyula és a hatalom. Egy politikussá lett katonatiszt. Pécs, 2018.